

Sikstinska kapela u SSSR-u

Petar Zdravko Blajić

Iako glazbena akademija u Rimu »Santa Cecilia« i njezin zbor postoje već nekoliko stoljeća, a njezina filharmonija više desetljeća, iako je njegovala tehniku skladanja vlastitu »rimske škole«, ipak je renesansnu polifoniju, upravo onu »rimske škole«, malo, moglo bi se reći i nikako, izvodila. I zato je vrlo značajno da je prošle godine (1977.) zbor akademije počeo spremati i izvoditi i taj repertoar. Iako je zbor i orkestar »Santa Cecilia« prokrstario skoro čitav svijet, iako između Italije i SSSR postoje žive kulturne veze i izmjene, ipak se je tek u kasno ljeto prošle godine ostvarilo prvo gostovanje zbora »Santa Cecilia« u SSSR.

Mo. mons. *Domenico Bartolucci*, »direttore perpetuo« Sikstinske kapele, profesor kompozicije na Papinskom institutu »Musica Sacra« i honorarni profesor na državnoj akademiji »Santa Cecilia« na zahtjev pjevača članova zbora »Santa Cecilia«, prihvatio se pripremanja repertoara talijanske renesansne glazbe da bi s njim nastupio u Rimu i po Italiji. Nakon dva mjeseca intenzivnih priprema zbor je nastupio u Rimu i bio je od publike i kritike pozdravljen i prihvaćen.

Kada je zbor dobio poziv za gostovanje po SSSR, u upravi akademije nastalo je veliko pitanje: s kakvim se repertoarom predstaviti sovjetskoj publici? Budući da su pjevači otkrili i doživjeli ljepotu i bogatstvo Palestrinine glazbe, odlučili su spremati s mons. Bartoluccijem veći i reprezentativniji repertoar talijanske renesansne glazbe, zapravo samo Palestrinine, i poći na gostovanje u nepoznato. Jer, taj, u isto vrijeme poznati i nepoznati SSSR, taj hladni moskovsko-sibirski SSSR, taj s dugom i poznatom zbornom tradicijom SSSR, ulijevao je bojazan u eventualni promašaj.

I kada se je gostovanje ostvarilo i kada je sve izvršilo, svi su ustanovili (uprava, pjevači i direktor) da je bio najprikladniji upravo izbor Palestrinine glazbe.

Zbor akademije »Santa Cecilia« (za ovu zgodu sedamdesetak pjevača) nešto članova uprave, dirigent Bartolucci, prevoditelj i nekoliko glazbenih kritičara, uputili su se u Sovjetski Savez, zrakoplovom od Rima do Moskve.

Prva postaja bila je Moskva, dvorana »Čajkovski«. Bilo je predviđeno da koncert traje sat i petnaest minuta, bez stanke. Kada se je zastor otvorio, pred pjevačima se je našla prekrasna dvorana, ispunjena do posljednjeg mjesta. Publika je bila različitog uzrasta, pretežno mlađa. Mnogi s partiturama u ruci. Iako novine nisu najavljujući koncert spomenule da je mons. Bartolucci svećenik, i da je dirigent Sikstinske kapele (tj. papinskog zbora), publika je to doznala. I u SSSR se izvodi renesansna glazba, kadikad i Palestrinina, ali čuti, kako tu glazbu pjevaju Talijani, kako je doživljava i interpretira Palestrinin nasljednik na mjestu dirigenta Sikstinske kapele i sigurno najbolji poznavalac Palestrinina stila Bartolucci, kako će je izvoditi veliki mješoviti zbor, sve je to budilo znatiželju, sve je to činilo da bi velika dvorana »Čajkovski«, kad bi bila još nekoliko puta veća, ipak bila premalena. Koncert je počeo kako je bilo predviđeno i završio kako nije bilo predviđeno: umjesto sat i petnaest minuta trajao je više od tri sata. Pjevači zbora »Santa Cecilia« navikli su na burne aplauze žive talijanske, mediteranske publike, ali na ovakove aplauze, na ovakovo oduševljenje i priznanje, ipak nisu navikli, pogotovo ne za ovakovu vrstu glazbe. Kada je uprava dvorane dala znak, da je ipak vrijeme da se koncert zaključi, na pjevače i dirigenta sasulo se je brdo cvijeća. Publika se

je izmiješala s pjevačima, a mons. Bartolucci, ne snalažeći se, bio je prisiljen dijeliti potpise.

Bilo je to tako za prvog koncerta u Moskvi, a ponovilo se je još pet puta, sa sličnim oduševljenjem u Leningradu, Rigi, Talinu, Kaunusu i Vilniusu. Pisale su o tome novine u Sovjetskom Savezu i zemljama Varšavskog pakta, zatim njemačke, francuske, engleske i osobito talijanske novine: »Il tempo«, »Paese sera«, »Il messagero«, »Corriera della sera« i druge. Neke su donijele seriju napisa o toj turneji i nekoliko razgovora s Bartoluccijem.

U čemu je tajna toga uspjeha? Zašto je takav uspjeh bio baš u Sovjetskom Savezu? Da li bi bio isti uspjeh, npr. u Engleskoj ili Njemačkoj? Bio bi isti, vjerujem i još veći, ako bi mogao biti veći.

Mo. mons. *Domenico Bartolucci*

Polifonija je melodija u svim dionicama. Polifonija zahtijeva melodiju i glas, a ne efekt i afekt. Zbor koji polifoniju izvodi nije sastavljen od pjevačke mase, nego od svakog pojedinog pjevača. Palestrinina polifonija je pjevani tekst, a ne melodija pod koju je stavljen tekst. Renesansni *tactus* je mirni puls, a ne anemičnost ili vrtoglavost. Tako Bartolucci shvaća polifoniju, osobito Palestrininu, i tako je izvodi. S ovim

principima, s profesionalnim zborom koji nije hladno profesionalan nego i zaljubljen u ono što pjeva — sa zborom latinskoga tipa i s Bartolucciem, nije mogao izostati uspjeh.

Repertoar koncerata bio je, rekli smo, Palestrinina glazba, a u dodacima i Bartolucci. Po sudu talijanskih kritičara, na kraju nije uopće bilo jasno, što publiku više oduševljava, da li Palestrinina ili Bartolucci. Netko reče: »Ta, u Palestrini i Bartolucci teče ista glazbena krv, modalnost, s tom razlikom što je Palestrina odjeven u glazbeni izričaj šesnaestog stoljeća, a Bartolucci dvadesetoga.

Tko malo bolje pozna Palestrininu glazbu, vidjevši program koji je izvođen po SSSR, priznat će da je Bartolucci izabrao Palestrinina najbolja djela, Palestrinu iz »Cantica canticorum«, tu poeziju i bez glazbe, tu uglazbljenu glazbu. Dosta je sjetiti se samo »Vox dilexi«, »Vulnerasti cor meum« ili »Tota pulchra«. »Svoju misu *Papae Marcelli*, vjerojatno u tako jednoj dotjeranoj izvedbi (pišu talijanski kritičari), Palestrina nije mogao ni zamisliti. *Amen* iz *Creda* u toj misi, u Bartoluccijevoj izvedbi, kao da izrasta iz mora da bi se pretvorio u planinu, u Himalaju. Vjerujem da onaj tko to tako dirigira, tako pjeva i to sluša, ima osjećaj da sam raste, da se osjeća gordo, osjeća se ponosan što je čovjek i što je kršćanin«.

Čuo se u najjeminentnijim sovjetskim dvoranama ovom zgodom i onaj produhovljeni »Stabat Mater« i »Cantate Domino« i »Terra tremuit«. Kad su nakon

nekoliko dodataka, već zanosom iscrpljeni pjevači, još otpjevali Bartoluccijev »Crux fidelis« za solistu i zbor, piše Enrico Cavalotti, prolomio se pljesak kao grmljavina na Sionu. A ja bih nadodao: »Sto bi onda radili da su čuli još i neke druge, kao »Puer natus«, za solistu, soliste i zbor?«

Bartolucci je mnogo skladao; među ostalim i više oratorija. Neki su mu izvedeni u Italiji, neki izvan Italije, uvijek s velikim uspjehom. Preprošle godine (1976.) sâm je dirigirao svoj »Ascensionis« u Meksiku. U posljednje vrijeme, kako je talijanska televizija prilično ljevičarska, Bartolucci su obećavali izvođenje oratorija »Ascensionis«, ali do toga nikad nije došlo. No, nakon ovoga trumfa po Sovjetskom Savezu, uprava akademije »Santa Cecilia«, na molbu i pritisak zborra i orkestra, prihvatila je izvođenje toga Bartoluccijeva oratorija, koji će na sam i dirigirati. U rimskim glazbenim krugovima vlada veliko zanimanje za tu izvedbu.

Šteta je što Bartoluccijevi koncerti po Sovjetskom Savezu nisu snimani. Na sovjetskoj i talijanskoj televiziji bila je o tome samo vijest s malim glazbenim insertom.

Osim što je zbor pod Bartoluccijevim vodstvom izvrsno pjevao, ovako veliki uspjeh pripisuje se i jednom velikom zanimanju za prave umjetničke, duhovne i religiozne vrednote koje se u posljednje vrijeme očituje, osobito kod mladosti u Sovjetskom Savezu, o čemu se u svijetu mnogo govori.

Erich Arndt i njegov koncert u New Yorku

Petar Zdravko Blajić

U došašću prošle godine, u Rimu u crkvi sv. Ignacija, svakog ponedjeljka i četvrtka održavao je koncerte najpoznatiji talijanski orguljaš Fernando Germani. Izvodio je cijeli orguljski opus J. S. Bacha. Ovo je već drugi put u zadnjih deset godina da isti organizator (talijansko Ministarstvo prosvjete) i isti orguljaš (F. Germani) nude rimskoj publici cjelokupni opus za orgulje J. S. Bacha. Koncerti su bili izvrsno posjećeni većinom od mladih slušatelja.

Germani je u podmakloj dobi. Među najširoom publikom ljubitelja orguljske glazbe njegovo je ime najpoznatije. S pravom. Kažu, ipak, da je Germanijeva zvijezda (iako zasad jedva primjetljivo) ipak počela gubiti svoj sjaj. No pojavljuje se novo ime. Riječ je o prvom orguljašu sv. Petra u Rimu, profesoru orgulja na Papinomu institutu za crkvenu glazbu i glazbenoj akademiji u Rimu (*Santa Cecilia*), dugogodišnjem glasovirskom koncertnom majstoru ERICHU ARNDTU.

Mo. Arndt je rođen 1923. u Berlinu od oca Nijemca i majke Talijanke. Za vrijeme prošlog rata doselili su se u Rim i tu ostali. Arndt je glazbene studije započeo u ranom djetinjstvu. U Breslau je učio glasovir,

violinu i kompoziciju pod vodstvom poznatog Ernst-Augusta Voelkela. U Italiji je nastavio studij na akademiji *Santa Cecilia*, gdje je diplomirao orgulje, glasovir i kompoziciju. Svog profesora F. Germanija naslijedio je u bazilici sv. Petra u Rimu i tako ušao u niz velikih vatikanskih orguljaša, niz koji je započeo početkom 17. stoljeća s Frescobaldijem. Papa Pavao VI. odlikovao je Arndta ordenom sv. Grgura za visoku vrijednost izvođenja orguljske glazbe prigodom liturgijskih obreda u vatikanskoj bazilici. Arndt je postao pravi i počasni član više znanstvenih akademija. Dugo godina je nastupao kao koncertni majstor glasovira (kao solist i s poznatim *Solisti di Roma*) da bi sve to napustio i posve se posvetio orguljama.

Arndtovo se ime ne nalazi često na plakatima ili u novinama. Ako pak nađemo, radi se o nesvakidašnjem koncertu, izvanrednim prilikama, specijalnoj prilici i publici (on je sada najskuplje plaćeni živući orguljaš). Premda Italija ima mnogo vrsnih orguljaša, jedino je Arndt (uz Germanija) imao čast nastupiti na solističkom koncertu koji organizira i »u živo« prenosi talijanska televizija (takav se snimak kasnije proda broj-